

KÄSITYÖOPPIMINEN PALVELEE KULTTUURIEN KOHTAUTTAMISTA

Käsistä ja kielestä kättä pitempää monikulttuurisuuspedagogiikkaan

Kulttuurien kohtaaminen ja kohtaaminen on läsnä eletävässä ajassa. Koulun jokaisessa oppiaineessa on tärkeää rakentaa kulttuurisen herkkyyden havaitsemista. Käsityöoppiminen voi palvella kulttuurien kohtaamista moniaistimellisuuden avulla. Automaation sijaan on tärkeää sitouttaa kädet, käsityömateriaalit, muodot, värit, työvälineet ja -tavat kulttuurisesti sensitiiviseen vuorovaikutukseen avuksi. Monikulttuurisuuden kohtaajat ja kulttuurien kohtaattajat elävät jatkuvan kasvun prosessissa. Siihen tarvitaan oppilaitosmuodosta huolimatta monikulttuurisuuspedagogiikkaa. Maahanmuuttajien oppimisympäristöt jatkuvasti suorastaan janoavat suomen kieltä helpottavia oppimismenetelmiä ja -tyylejä. Käsityön, kielen ja kulttuurin yhdistävä oppiminen onnistuu. (Lappalainen 2005; 2007.) Kulttuurien kohtaamiseen ja kohtaamiseen tähtäävä monikulttuurisuuspedagogiikka edellyttää sekä toiminnallista, käytännöllistä, teoreettista, opiskeluorientoitunutta että tutkimuksellista ymmärrystä ja osaamista.

Väitöstutkimukseni: Kulttuurisesti sensitiivinen opettajuus; käden, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistäminen maahanmuuttajien koulutuksessa ja opettajan kasvupolulla ilmestyi vuonna 2005. Se rakensi kulttuurisesti sensitiivistä monikulttuurisuuspedagogiikkaa. Sen keskeisenä sisältönä on käsityön, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistäminen, joka nimeytyi väitöstyössä Kä-Ki-Ku-oppimistyyliksi. (Lappalainen 2005.)

Mitä Kä-Ki-Ku-oppimistyyli on?

Käsityön, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistäminen tarkoittaa sitä, että käsityöoppimisen prosessiin sisällytetään kielen oppimista. Mielivaltaisuuden tai arvauksen sijaan Kä-Ki-Ku-oppimistyylin käyttäjät poimivat harkitun tietoisesti suomen kielen oppimista palvelevaa sanastoa, ääntämistä, ilmaisua ja kielen rakenteita. Samalla on käsityöopetuksessa tärkeää huolehtia vastuullisesti, että valmista käsityötä on mahdollista käyttää jossakin. Koulutus eroaa sekä tavanomaisesta käsityöoppimisympäristöstä että käsityön opettamisesta vieraalla kielellä. Nämä pelisäännöt ovat Kä-Ki-Ku-oppimistyylin omaksumisessa ja käytössä tärkeitä.

Kä-Ki-Ku-oppimistyylin pohjana on etniseen kulttuuriorientaatioon kuuluva kulttuuritietoisuus käytössä olevasta kulttuuriperinnöstä. Sitä suodattavat arvot, normit ja asenteet, joista juontuvat mielikuvat ja skeemat. Kulttuuritietoisuus sisältää tietoisuuden muun muassa omasta kielestä ja sen oppimisesta. Lisäksi on tarpeen hyvä kulttuuritietoisuus historiasta, taiteesta, tavoista ja ihmiskädentöistä. Kulttuuritietoisuus ihmiskädentöistä/käsitöistä ts. artefakteista voi rakentua syvästi. Parhaimmillaan kulttuuritietoisuus voi edustaa laadukasta tietämystä ja tuntemusta käsityön

materiaalien, muotojen, mallien, työtapojen, värien jne. käytöstä. Korostetusti on erittäin tärkeää, että opettaja tuntee hyvin oman kulttuurinsa pystyäkseen kohtaamaan ja kohtaattamaan erilaisista kielellisistä ja kansallisista taustoista tulevat maahanmuuttajat. Kä-Ki-Ku-oppimistyyli tukee maahanmuuttajien oppimista ja rakentaa silti monikulttuurista suomalaista yhteiskuntaa.

Kä-Ki-Ku-oppimistyyli sopii monien käsityötapojen opiskeluun, sille on käyttöä sekä kielenopiskelun alkeis- että jatkoryhmissä. Kä-Ki-Ku-oppimistyylin käytön tavoitteena on, että opiskelija oppii kielellistämään tekemisen opiskelua. Aloittelija voi substantiivien lisäksi yhdessä oppijaryhmän kanssa poimia kontekstikohtaisesti käsitteelliseltä tuntuja sanoja, sanaluokkia ja -muotoja kuten verbejä, adjektiiveja ja adverbjeja. Denotointi toimii hyvin poimittaessa yleismer-

KÄSITYÖOPPIMINEN PALVELEE KULTTUURIEN KOHTAUTTAMISTA

Eeva-Maija Lappalainen; kasvatustieteiden tohtori, filosofianmaisteri, yliopistonlehtori ja käsityönopeettaja, etunimi.sukunimi@oulu.fi

kityksellisiä ts. suurifrekvenssiivisiä sanoja. Sekä kielen että käsityön oppimisen – tulkinnan ja analysoinnin vaikeusastetta voidaan lisätä konnotoinnin avulla. Näin käsityöoppimisen analysointi sopii vasta-alkajien kielen oppimisen edistämisen lisäksi hyvinkin vaatimaan kielen opiskeluun. Tarinoiden, kehyskertomusten ja muiden kuva-analyttisten kirjoitusten tuottamisessa tai/ja kerronnassa voidaan edetä pitkälle. Kä-Ki-Ku-oppimistyylin käyttöä on hyödynnetty väitöstyön ilmestymisen jälkeen monissa oppilaitoksissa eri puolella Suomea. Väitöskirjastani on otettu kolme loppuunmyytyä painosta.

Koosteeksi: Ihmisten välinen vuorovaikutus tarkoittaa käsitysten vaihtoon tähtäävää inhimillistä toimintaa. Kahden tai useamman ihmisen keskustellessa kasvotusten voidaan kysyä, miten heidän keskinäinen kielensä, kulttuurinsa, toimintansa ja tietonsa voidaan yhteisen kielen puuttuessa jakaa ja ottaa tarkastelun kohteeksi. Tehtävänä on keskustelussa vastakkain asetuvien kaksien kasvojen näkemisen lisäksi havaita kasvojen väliin sijoittuva kuvio. Se mielletään psykologiassa maljakoksi. Kiintoisaa on nähdä samanaikaisesti kahdet kasvot, maljakko ja hahmottaa maljakon sisältö. Se on helppoa, jos keskustelijoilla on yhteinen kieli, jolla kommunikoida.

Entä voivatko kädet, käsityömateriaalit, työvälineet ja -tavat tulla kulttuurisesti sensitiivisen vuorovaikutuksen avuksi? Koska keskustelijoilta puuttuu yhteinen kieli, kulttuuritietoisuuden ilmaiseminen kielestä, yhteiskunnasta, vuorovaikutuksesta, tarkoituksesta, tavoitteista ja muusta kulttuuriperinnöstä on vaikeaa. Mahdottomuuden sijaan se rakentuu maahanmuuttajapedagogiikassa haasteelliseksi dialogiksi. Opettajan pääomaan kuuluu kulttuuritietoisuus käytössä olevasta omasta kulttuuriperinnöstään. Vastaavasti maahanmuuttaja säilyttää oman kulttuuriperintönsä.

Pidän tärkeänä, että opettaja tuntee hyvin etnisenä kulttuuriorientaationa ilmenevän oman kulttuurinsa. Pohjan luominen kulttuurien kohtauttamiseen ja asettamiseen keskinäiseen dialogiin on tärkeää. Se korostuu, koska käsitykset erilaisuuksista ja samanlaisuuksista puhuttavat monikulttuurisissa konteksteissa. Ne pitävät yllä loputonta keskustelua, joihin voidaan monikulttuurisuuspedagogiikassa vastata etniseen kulttuuriorientaatioon sisältyvällä kulttuurisesti sensitiivisellä otteella. Erilaisuudessa voi olla samaa ja samanlaisuudessa erilaisuutta. Tärkeiden kommunikaatiota palvelevien yhtymäkohtien havaitseminen ilmaisee sensitiivisyyttä.

Kasvotusten keskustelun riittämättömyys tarvitsee tuekseen kättä pidempää. Kielen oppimisen helpottamisesta kiinnostunut käsityönopeettaja ottaa kädet, käsityömateriaalit, työvälineet ja -tavat kulttuurisesti sensitiivisen vuorovaikutuksen avuksi. Automaation sijaan yhteinen kulttuuritietoisuus oppimisen sisältöalueista ilmenee yleismerkityksinä denotaatioina ja erityismerkityksisinä konnotaatioina. Niistä rakentuvat kulttuurisesti sensitiiviset yhtymäkohdat ts. analogiat ja assosiaatiot. Siinä vaikuttaa toiminnan kokonaisvaltaisuus, tiedollinen, toiminnallinen ja yhteiskunnallinen kulttuurien kohtauttamisen näkökulma.

Kulttuurisesti sensitiivinen monikulttuurisuuspedagogiikka sisältää kulttuurin, tiedon, toiminnan, kokemusten, elämäkerrallisuuden, kulttuurien kohtauttamiseen vaikuttavien havaintojen tekemisen herkkyyden. Myös käsitys yhteiskunnallisista ilmiöistä, kuten maahanmuuttajapolitiikan muodostamasta kokonaisuudesta ja monitieteisen taustan luomisesta tarvitaan. Kädet, käsityömateriaalit, työvälineet ja -tavat kulttuurisesti sensitiiviseen vuorovaikutukseen avuksi saanut maahanmuuttaja voi jatkaa tyytyväisenä kielen ja kulttuurin oppimista. Käsityön, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistymisen onnistuessa maahanmuuttaja oppii omassa asiointissaan käyttämään ansiokkaasti suomen kieltä. Hän voi ennen pitkää huudahtaa vanhojen pohjoiskarjalaisten ihmisten käyttämän sananparren tavoin, että kielihän se maan leikkaa!

KÄSITYÖOPPIMINEN PALVELEE KULTTUURIEN KOHTAUTTAMISTA

Eeva-Maija Lappalainen; kasvatustieteiden tohtori, filosofianmaisteri, yliopistonlehtori ja käsityönopeettaja, etunimi.sukunimi@oulu.fi

Kä-Ki-Ku-oppimistyylin käyttö on toiminut menestyksellisesti monikulttuurisissa oppimisympäristöissä. Aion ottaa neljännen painoksen väitöskirjastani, sitä ennen kokoan kuitenkin listan potentiaalisista ennakkotilaaajista. Voin pyynnöstä tulla luennoitsijaksi, panelistiksi, Kä-Ki-Ku-oppimistyylin demonstroijaksi jne. etunimi.sukunimi@oulu.fi

LÄHTEET:

Lappalainen, Eeva-Maija. (2005) [KULTTUURISESTI SENSITIIVINEN OPETTAJUUS](#); Käden, kielen ja kulttuurin oppimisen yhdistäminen maahanmuuttajien koulutuksessa ja opettajan kasvupolulla. Akateeminen väitöskirja. Oulun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta. Gummerus. 1–3 painokset.

Lappalainen, Eeva-Maija. (2007) **KÄSITYÖOPPIMINEN KIELITAIDON, OSAAMISEN JA KULTTUURITIEDON EDISTÄJÄKSI**. Käsityöoppimisen syklit ja sensitiivinen kulttuuritietoisuus kielen oppimisen välineinä. Teoksessa: Käsityö, kieli ja kulttuuri; Monikulttuurisuus taito- ja taideaineissa kielen oppimisen apuvälineenä. H. Karppinen & E-L. Snicker (toim.) Kajaani: Kaukametsän opisto, OPH hankerahoitus (65/513/2004.)